

ДЕРЖАВНЕ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Розглянуто стан організаційно-інфраструктурного забезпечення інноваційного підприємництва з позиції негативних та позитивних аспектів. Визначено напрями державного сприяння впровадженню механізму організаційно-інфраструктурного забезпечення інноваційного підприємництва.

The state organizationally-infrastructural providing of innovative enterprise from position of negative and positive aspects is considered. The directions of state support of introduction of mechanism organizationally infrastructural providing of innovative enterprise are defined.

Ключові слова: інноваційне підприємництво, організаційно-інфраструктурне забезпечення інноваційного підприємництва, державне регулювання.

Вступ. Розвиток науково-технічного прогресу та глобалізація економіки упереджують застосування інноваційних технологій у підприємницькому секторі. Світовий досвід доводить, що стійкий розвиток економіки залежить не стільки від ресурсних можливостей, скільки від інноваційного характеру підприємництва. Отже, постає потреба у забезпеченні стабільних умов здійснення інноваційного підприємництва в Україні, чому може сприяти належна організаційно-інфраструктурна підтримка. Важливим аспектом прискорення і стабілізації організаційно-інфраструктурного забезпечення інноваційного підприємництва є державне регулювання.

Проблемам активізації інноваційного підприємництва через удосконалення його інфраструктурної підтримки присвятили свої дослідження вітчизняні й зарубіжні вчені [1–4]. Однак питання державного сприяння розвитку організаційно-інфраструктурного забезпечення інноваційного підприємництва потребують подальших досліджень.

Постановка завдання. Здійснення інноваційного підприємництва потребує стабільної і функціональної організаційно-інфраструктурної підтримки, що матиме належний рівень у випадку сприятливих умов, забезпечених державним регулюванням. Мета роботи – визначити напрями державного сприяння розвитку організаційно-інфраструктурного забезпечення інноваційного підприємництва на основі аналізу його стану в Україні.

Методологія. Теоретичну основу проведеного дослідження становили наукові роботи провідних вітчизняних і зарубіжних учених. Методичною основою є загальнонаукові і спеціальні методи: діалектики, формалізації, порівняння, логічного узагальнення та синтезу.

Результати дослідження. Активізація інноваційного підприємництва значною мірою залежить від внутрішніх стимулів підприємства: прагнення зайняти монопольне положення на ринку, підвищити конкурентоспроможність та отримати прибуток [1, с. 58]. Вплив на інноваційний розвиток економіки з боку підприємництва відбувається за декількома напрямками: економічний (реалізується через створення коопераційних зв'язків між підприємствами у горизонтальній та вертикальній інтеграції, з банківськими та фінансовими установами, страховими, науково-технічними, інноваційними та іншими організаціями), фінансово-кредитний (має кінцевим результатом формування відповідних фондів грошових коштів), соціальний (полягає у створенні додаткових робочих місць, у збільшенні обсягів виробництва товарів та послуг) [2, с. 16]. Важливу роль у регулюванні інноваційного підприємництва має зберігати за собою держава, а саме [3, с. 24]:

- формування інноваційної політики та стратегії інноваційного підприємництва на середньострокову і віддалену перспективу;
- органічне включення інноваційних чинників до процесу соціально-економічного розвитку держави;
- утворення адекватної ринковим умовам ефективної організаційної структури для керування інноваційним підприємництвом;
- запровадження ринкових методів та інструментарію регулювання;
- розробка та впровадження правового, економічного, фінансового й організаційного механізмів управління цим процесом;
- використання інноваційного підприємництва як основного фактора у структурній перебудові народногосподарського комплексу;
- організація нарощування випуску товарів, виконання робіт і надання послуг, конкурентоспроможних на світовому ринку;
- створення передумов для реалізації інноваційного потенціалу всіх суб'єктів суспільних та економічних відносин.

Розвиток інноваційного підприємництва потребує організаційно-інфраструктурного забезпечення, тобто комплексу заходів зі створення сприятливих умов через систему взаємопов'язаних інститутів, які спрямовують свою діяльність на його підтримку.

Аналізуючи стан організаційно-інфраструктурного забезпечення інноваційного підприємництва (табл. 1) можна визначити потребу в розробленні заходів щодо подолання проблем: недостатньої мотивації науковців застосовувати свої розробки, що спонукає до пошуку можливостей їх впровадження за кордоном; обмеженої кількості спеціалізованих інститутів маркетингових досліджень потреб промисловості в інноваціях; низької фінансової підтримки; обмеженості

кількості установ, які готують спеціалістів з питань інтелектуальної власності; низького рівня аналітичної обробки інформації; орієнтації банківського сектора лише на короткострокове та середньострокове кредитування, низького рівня залучення іноземних інвестицій, недосконалості пільгової системи оподаткування, незацікавленості торговельних компаній в реалізації продукції інноваційного спрямування.

Таблиця 1. Стан організаційно-інфраструктурного забезпечення інноваційного підприємництва

Позитивні аспекти	Негативні аспекти
1	2
<i>Кадрове організаційно-інфраструктурне забезпечення</i>	
<ul style="list-style-type: none"> – Зростання інтересу молоді до науково-технічної та інноваційної діяльності. – Збільшення науковців у галузі технічних наук 	<ul style="list-style-type: none"> – Втрата науковцями перспектив застосування розроблених інновацій. – Зниження чисельності та «старіння» науковців в науково-технічній сфері. – Низька частка дослідників у складі працівників науково-технічної сфери. – Відплив наукових кадрів за кордон. – Перехід науковців з науки у промисловість
<i>Інформаційне та економіко-консультаційне організаційно-інфраструктурне забезпечення</i>	
<ul style="list-style-type: none"> – Входження до міжнародної системи науково-технічної інформації – Наявність органів управління національною мережею науково-технічної інформації. 	<ul style="list-style-type: none"> – Відсутність єдиного центру НТІ. – Відсутність інституту маркетингових досліджень потреб промисловості в інноваціях.
<i>Закінчення табл. 1</i>	
<ul style="list-style-type: none"> – Наявність структур інформаційного забезпечення. – Розширення діяльності ІБПВ. – Наявність вільного доступу до інформаційних ресурсів 	<ul style="list-style-type: none"> – Відсутність державної інформаційно-аналітичної системи оперативного моніторингу науково-технічної діяльності. – Низький рівень аналітичної обробки інформації та можливостей підприємств у цьому напрямі. – Обмеженість регіонального забезпечення інформаційними центрами. – Нерозвинена система консультаційної підтримки інноваційного підприємництва
<i>Фінансове організаційно-інфраструктурне забезпечення</i>	
<ul style="list-style-type: none"> – Здійснення державою базового та програмно-цільового фінансування. – Поступовий розвиток ринку венчурного інвестування. – Наявність відповідних установ для забезпечення підприємств фінансовими ресурсами 	<ul style="list-style-type: none"> – Неможливість отримання кредитного та венчурного фінансування, відокремлено від промисловості. – Включення до базового державного фінансування фундаментальних наукових досліджень. – Відсутність чіткої схеми визначених умов та інституційного забезпечення грантового фінансування. – Відсутність механізму залучення позабюджетного та програмно-цільового фінансування – Відсутність умов страхової діяльності в науково-технічній сфері.
	<ul style="list-style-type: none"> – Недосконале інституційне забезпечення лізингової діяльності. – Неприятливі умови вітчизняних підприємств щодо оновлення основних фондів. – Орієнтація банківського сектора лише на короткострокове та середньострокове кредитування. – Низький рівень залучення іноземних інвестицій. – Недосконалість пільгової системи оподаткування
<i>Технологічне організаційно-інфраструктурне забезпечення</i>	
<ul style="list-style-type: none"> – Наявність технопаркових структур. – Ефективна діяльність технопарків в умовах постійних змін регулювання їх функціонування. – Виконання технопарками функцій посередників між науковою, промисловою та фінансовою сферами. – Розгалужена мережа бізнес-інкубаторів 	<ul style="list-style-type: none"> – Невелика кількість технопаркових структур. – Тенденція зміни функцій технопарків – Створення технопарків без використання ринкових підходів. – Однонаправлений процес комерціалізації. – Невідповідність діяльності бізнес-інкубаторів їх функціональним обов'язкам
<i>Організаційно-інфраструктурне забезпечення комерціалізації</i>	
<ul style="list-style-type: none"> – Здійснення збутової діяльності технологічною інфраструктурою. – Наявність державних органів у сфері трансферу технологій. – Інституціональне забезпечення захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. – Достатній рівень установ з сертифікації та метрології 	<ul style="list-style-type: none"> – Здійснення комерціалізації інновацій тільки за напрямом наука-промисловість. – Спрямованість державної системи охорони інтелектуальної власності лише на констатування факту права на інновацію. – Визначення винахідника як власника немайнового права на інновацію. – Незадовільні умови для трансферу технологій. – Незацікавленість торговельних компаній у реалізації продукції інноваційного спрямування

<i>Промислове організаційно-інфраструктурне забезпечення</i>	
– Наявність промислових підприємств, зацікавлених в інноваційному розвитку	– Втрата промисловою сферою функцій інфраструктурного забезпечення наукової сфери. – Орієнтація підприємств на імпорتنі розробки
<i>Наукове організаційно-інфраструктурне забезпечення</i>	
– Наявність потужного наукового потенціалу. – Інституціональне забезпечення	– Обмеженість пільгового режиму в науковому секторі науки. – Незадовільний стан державного фінансування галузевої науки. – Обмежена кількість установ, які готують фахівців з інноваційного підприємництва
<i>Правове організаційно-інфраструктурне забезпечення</i>	
– Наявність певного законодавчого забезпечення. – Однаковий темп розвитку законодавства інноваційного спрямування та інноваційного розвитку	– Низький рівень регулювання венчурного фінансування, ринкових відносин. – Низький рівень правового регулювання взаємовідносин наукової сфери і промисловості. – Неузгодженість законодавства. – Зорієнтованість законодавчої сфери лише на інноваційних структурах, не приділення відповідної уваги промислового сектору економіки

Провідну роль у вирішенні зазначених проблем та прискоренні активізації інноваційного підприємництва в сучасних умовах господарювання має відігравати державне сприяння розвиткові організаційно-інфраструктурного забезпечення. Оскільки саме держава визначає тип і структуру економічної системи, дію фінансово-кредитних важелів, систему оподаткування, забезпечує концентрацію необхідних ресурсів, несе відповідальність за їх використання, державне втручання у розвиток інноваційного підприємства визначає стан ринку науково-технічної продукції, співвідношення між пропозицією та попитом на результат інновацій [4, с. 65]. До того ж належне організаційно-інфраструктурне забезпечення інноваційного підприємництва потребує важелів та заходів організаційного регулювання, стимулювання та скеровування. Це може бути досягнуто завдяки механізму організаційно-інфраструктурного забезпечення. Його реалізація залежить від державного регулювання, що полягає у створенні належних умов функціонування суб'єктів організаційно-інфраструктурного забезпечення, координації та регулюванні їх діяльності, розробленні принципів та напрямів організаційно-інфраструктурного забезпечення, сприянні поєднанню діяльності суб'єктів інноваційного підприємництва та організаційно-інфраструктурного забезпечення, підтримці створених сприятливих умов організаційно-інфраструктурного забезпечення:

- здійснення моніторингу промислової сфери щодо потреб та напрямів підготовки фахівців з інноваційної діяльності; створення за сприяння державних органів центрів підвищення кваліфікації зі здійснення інноваційного підприємництва для персоналу промислових підприємств та освітніх установ; забезпечення належного рівня оплати праці фахівцям наукової сфери;

- створення кредитного фонду розвитку малих інноваційних підприємств; розроблення чіткого механізму створення інноваційних структур і централізованої установи регулювання їх діяльності; забезпечення поінформованості промислової сфери щодо напрямів діяльності, галузевої належності та регіонального розміщення інноваційних структур;

- створення на базі міських, обласних державних адміністрацій інформаційних центрів, які б надавали інформаційну допомогу щодо потреб здійснення інноваційного підприємництва; створення реєстру консультаційних організацій, які спеціалізуються на інноваційному розвитку; здійснення державного замовлення послуг з інноваційного консультування для державних підприємств;

- відновлення діяльності наукових організацій галузевого спрямування з попереднім моніторингом та оцінюванням на предмет відповідності їх матеріально-технічних баз та управління сучасним умовам господарювання, якості виконання робіт;

- залучення до інвестиційної діяльності банківського сектору економіки (як партнерів реалізації інноваційних проектів), міжнародних фондів фінансування, іноземних інвесторів через надання державних гарантій щодо виконання інноваційних проектів;

- забезпечення належного контролю за укладанням угод з приводу комерціалізації інноваційних розробок; створення юридично-коректних пакетів документів про угоди між винахідником та покупцем інноваційних розробок; розроблення обґрунтованої методики оцінювання вартості та встановлення цін на інноваційні продукти/продукцію; удосконалення механізму державних закупівель інновацій; встановлення контролю за виконанням Законів України, постанов Кабінету Міністрів України та Указів Президента України в інноваційній сфері;

- надання пільгового державного кредитування промисловим підприємствам, які впроваджують новітні розробки з відстроченням їх платежів; розроблення системи пільг та механізму взаємодії інвесторів з промисловими підприємствами; організація державного викупу застарілих технологій та матеріально-технічних баз у промислових підприємств; закріплення організацій галузевої науки за певними підприємствами відповідно до напрямів діяльності та галузевого спрямування.

Напрями державного сприяння впровадження механізму організаційно-інфраструктурного забезпечення інноваційного підприємництва наведено у табл. 2.

Таблиця 2. Напрями державного сприяння впровадження механізму організаційно-інфраструктурного забезпечення інноваційного підприємництва

Функція	Результат
---------	-----------

1	2
<i>Кадрове організаційно-інфраструктурне забезпечення</i>	
<ul style="list-style-type: none"> – Моніторинг промислової сфери щодо потреб та напрямів підготовки фахівців з інноваційної діяльності. – Створення при Міністерстві науки і освіти спеціального відділу, функціями якого стали б акумулювання замовлень підприємств щодо підготовки фахівців з повною або частковою оплатою. – Створення за сприяння Міністерства освіти і науки, Академії наук, Міністерства промислової політики та Міністерства економіки центру підвищення кваліфікації щодо здійснення інноваційного підприємництва для персоналу промислових підприємств та освітніх установ. 	<ul style="list-style-type: none"> – Забезпечення підготовки фахівців відповідно до потреби ринку праці. – Підвищення рівня знань у сфері інноваційного підприємництва, що сприятиме забезпеченню кваліфікованого управління інноваційного розвитку промислових підприємств. – Збільшення кількості професіоналів, зайнятих у галузевому секторі науки. – Підвищення інтересу молоді до науково-технічної діяльності

Продовження табл. 2

<ul style="list-style-type: none"> – Скоординовування пошуку та відбір необхідних фахівців інноваційної кваліфікації через центри зайнятості. – Зобов'язання науково-технічних організацій, науково-дослідних інститутів надавати можливість проходити практику студентам вищих навчальних закладів відповідно до спеціалізації. – Забезпечення належного рівня оплати праці фахівцям наукової сфери 	
<i>Технологічне організаційно-інфраструктурне забезпечення</i>	
<ul style="list-style-type: none"> – Створення кредитного фонду розвитку малих інноваційних підприємств. – Розроблення чіткого механізму створення інноваційних структур і відповідної установи регулювання їх діяльності; забезпечення поінформованості промислової сфери щодо напрямів діяльності, галузевої належності та регіонального розміщення інноваційних структур 	<ul style="list-style-type: none"> – Збільшення кількості малих інноваційних підприємств, стимулювання бізнес-інкубаторів до розширення діяльності в інноваційній сфері. – Налагодження взаємозв'язку промисловості з інноваційними структурами; забезпечення чіткості, галузевого спрямування, реєстрації інноваційних структур та їх інноваційних проектів
<i>Інформаційне організаційно-інфраструктурне забезпечення</i>	
<ul style="list-style-type: none"> – Розширення інформаційного простору на рівнях наука–промисловість, наука–інвестиції, наука–інвестиції–промисловість за допомогою інформаційних центрів (наприклад, створених на базі міських, обласних державних адміністрацій) та органу управління ними при Міністерстві економіки 	<ul style="list-style-type: none"> – Проходження інформації від центрів на місцях до Міністерства економіки і в зворотному напрямі сприятиме налагодженню інформаційної системи в інноваційній сфері. – Надання центрами інформації послуг щодо напрямів пошуку інформації, джерел отримання інформації, доступу до інститутів аналітичної обробки інформації знижуватиме рівень дезорієнтованості підприємств, наукових організацій щодо інноваційного підприємництва
<i>Економіко-консультаційне організаційно-інфраструктурне забезпечення</i>	
<ul style="list-style-type: none"> – Створення реєстру консультаційних організацій, які спеціалізуються на інноваційному розвитку з його оприлюдненням для суб'єктів інноваційного підприємництва. – Організація обміну досвідом між підприємствами-лідерами в інноваційній сфері і тими підприємствами, які хочуть займатися інноваційною діяльністю. – Здійснення державного замовлення послуг з інноваційного консультування для державних підприємств 	<ul style="list-style-type: none"> – Надання доступу суб'єктам інноваційного підприємництва до консалтингових послуг. – Фінансова підтримка консультування щодо інноваційного розвитку державних підприємств. – Прискорення зростання кількості інноваційно-активних підприємств
<i>Наукове організаційно-інфраструктурне забезпечення</i>	
<ul style="list-style-type: none"> – Відновлення діяльності наукових організацій галузевого спрямування на основі замовлення інноваційних розробок промислових підприємств. – Здійснення моніторингу та оцінювання діяльності НДІ, конструкторських бюро тощо. на предмет відповідності їх матеріально-технічних баз та управління сучасним умовам господарювання, кількості і якості виконання робіт. На основі відбору реально діючих організацій, їх інфраструктур згуртувати нові 	<ul style="list-style-type: none"> – Створення організацій галузевої науки шляхом поєднання найкращих матеріально-технічних баз, кваліфікованого персоналу старих організацій сприятиме підвищенню конкурентоспроможності та ефективності реалізації завдань галузевої науки в умовах низького рівня фінансування
<i>Фінансове організаційно-інфраструктурне забезпечення</i>	

<ul style="list-style-type: none"> – Створення спільного фонду фінансування наукової та інноваційної діяльності, до складу засновників якого входили б як державні кошти, так і інвестиційні вкладення венчурних інвесторів, підприємств тощо. – Залучення до інвестиційної діяльності банківського сектора економіки не як кредиторів, а як партнерів реалізації інноваційних проектів. – Залучення міжнародних фондів фінансування, іноземних інвесторів через надання державних гарантій щодо виконання інноваційних проектів. – Встановлення системи субсидювання підприємств, які стали на інноваційних шлях розвитку 	<ul style="list-style-type: none"> – Забезпечення фінансування розвитку інноваційної діяльності не тільки за рахунок бюджетних асигнувань, а й позабюджетних вкладень
--	--

Закінчення табл. 2

<i>Організаційно-інфраструктурне забезпечення комерціалізації</i>	
<ul style="list-style-type: none"> – Забезпечення належного контролю за укладанням угод про комерціалізацію інноваційних розробок за кордон, особливо тих які ще не мають відповідної документації захисту прав інтелектуальної власності через обов'язкову їх реєстрацію. – Створення юридично-коректних пакетів документів щодо угод між винахідником та покупцем інноваційних розробок. – Розроблення обґрунтованої методики оцінювання вартості та встановлення цін на інноваційні продукти і продукцію. – Запровадження конкурсної системи відбору інноваційної пропозиції. – удосконалення механізму державних закупівель інновацій 	<ul style="list-style-type: none"> – Захист інноваційних розробок від безконтрольного їх витоку за кордон. – Належне юридичне забезпечення угод комерціалізації інновацій. – Можливість оцінювання вартості інноваційних розробок і встановлення цін
<i>Промислове організаційно-інфраструктурне забезпечення</i>	
<ul style="list-style-type: none"> – Надання пільгового державного кредитування промислових підприємствам, які впроваджують новітні розробки з відстроченням їх платежів. – Розроблення системи пільг та механізму взаємодії інвесторів з промисловими підприємствами за встановленого контролю органів державної влади. – Організація державного викупу застарілих технологій та матеріально-технічних баз у промислових підприємств. – Закріплення організацій галузевої науки за певними підприємствами відповідно до напрямів діяльності та галузевого спрямування 	<ul style="list-style-type: none"> – Прискорення інноваційного розвитку промислових підприємств. – поєднання науки та промисловості
<i>Правове організаційно-інфраструктурне забезпечення</i>	
<ul style="list-style-type: none"> – Установлення контролю за виконанням Законів України, Постанов КМУ та Указів Президента в інноваційній сфері. – Створення інформаційної бази щодо роз'яснень законів, їх змін з вказанням часових меж, мораторіїв, поновлення чинності та скасування статей законів щодо інноваційної діяльності з двосторонньою on-line підтримкою та наданням консультацій. 	<ul style="list-style-type: none"> – Забезпечення виконання законодавства в інноваційній сфері, надання можливості суб'єктам інноваційного підприємництва орієнтуватися в законодавчому полі. – Удосконалення законодавчого регулювання національної інноваційної системи
<ul style="list-style-type: none"> – Внесення до Закону України «Про інноваційну діяльність» понять інноваційний процес, інноваційне підприємництво. – Прискорення прийняття Законів «Про наукові парки», «Про іннополіси» та «Венчурне фінансування» 	

Висновки. Таким чином, державному регулюванню належить провідна роль у створенні сприятливих умов організаційно-інфраструктурного забезпечення інноваційного підприємництва, середовища його функціонування, контролю та економічно-правового стимулювання. Впровадження запропонованих рекомендацій сприятиме розбудові національної інноваційної системи, метою якої визначено створення конкурентоспроможного сектора досліджень і розробок та забезпечення умов для його розширеного відтворення; розвиток інфраструктури інноваційної діяльності; запровадження системи економічних стимулів модернізації економіки на основі технологічних інновацій; підвищення інноваційної культури суспільства [5].

Література

1. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації [Текст] : моногр. / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. – К.: КНЕУ, 2003. – 394 с. – Бібліогр.: с. 343–351. – ISBN 966-574-514-X.
2. Алексєєв І. В. Стратегія та регулювання інноваційного розвитку виробничо-господарських структур: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: спец. 08.02.03 «Організація управління, планування та регулювання економікою» / І. В. Алексєєв. – К., 2002. – 33 с.
3. Павленко І. А. Принципи та функції інноваційного підприємництва у трансформаційній економіці [Текст] / І. А. Павленко // Стратегія економічного розвитку України: наук. зб. / МОН, КНЕУ, УСПП, ІСЕМВ, НАНУ;

А. П. Наливайко (гол. ред). – К., 2005. – С. 22–28.

4. Сизоненко В. О. Інноваційне підприємство – форма реалізації інтелектуальної власності [Текст] / В. О. Сизоненко, Л. Овчаренко // Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія»: наукове фах. вид. / Національний університет «Києво-Могилянська академія»; Ю. М. Бажал (гол. ред). – К.: КМ «Academia», 2000. – Т. 18. – С. 64–72.

5. Інноваційна модель: потрібні системні зміни [Електронний ресурс] / Урядовий кур'єр. – 25.03.08. – Режим доступу: <http://www.in.gov.ua/index.php?lang=ua&get=141&id=1045>